

Estudi de tres grups catòlics de dones a Barcelona, dins la mirada de les relacions de gènere

---

Elisabeth Lleberia

Febrer, 2015

Treball fi de grau

M^a del Mar Grieria

2° Cicle de Sociologia

Índex

1. Introducció.....	3
2. Marc teòric i model d'anàlisi.....	4
2.1. Problemàtica específica.....	6
2.1.1. Objectiu general.....	6
2.2. Camp d'anàlisi.....	6
2.3. Model d'anàlisi.....	7
2.3.1. Esquema del model d'anàlisi.....	9
3. Metodologia i disseny.....	10
4. Resultats.....	11
5. Conclusions.....	13
6. Bibliografia.....	14

1. Introducció

La meua recerca és un estudi de cas múltiple on analitzo tres grups de dones catòliques diferents a Barcelona i la seva Àrea Metropolitana. Els grups escollits per analitzar son: un grup de dones catòliques feministes, dones catòliques filipines i un grup de dones catòliques joves estudiants universitàries.

Les principals preguntes d'aquesta recerca son:

- Cóm les dones catòliques d'aquests grups entenen la seva pròpia acció dins les seves famílies?
- Cóm les dones catòliques d'aquests grups entenen la seva pròpia acció dins l'estructura de l'Església?
- Cóm les dones catòliques d'aquests grups entenen la seva pròpia acció en la seva vida social?

En el present treball, el que analitzo és la subjectivitat de les integrants dels tres grups, envers la perspectiva del gènere, i com aquest eix repercuteix en la seva vida quotidiana. El meu enfocament és un creuament de la sociologia de la religió dins la transversalitat del gènere. El que pretenc és esbrinar fins a quin punt les dones catòliques d'uns grups concrets analitzats, s'enfronten en el seu dia a dia a les discrepàncies entre les idees seculars hegemòniques que hi ha a la societat actual, i els preceptes de la religió catòlica clarament patriarcals.

La religió catòlica, com la majoria de les religions, dóna unes orientacions als seus fidels sobre com s'ha de viure, " *viure segons els preceptes de Jesucrist és un bon remei per la gent que sempre viu angoixada i dubtosa*"¹. A vegades, però, aquestes orientacions xoquen amb el pensament més secular de la societat contemporània. Per aquest motiu, amb el meu treball, pretenc analitzar les diverses formes en que els tres grups de dones catòliques, s'adapten amb la seva agència a les diferents estructures com son l'Església Catòlica, l'estructura social de l'espai on viuen i la seva pròpia cultura. Existeix una negociació de valors dispars dins les seves pròpies comunitats religioses.

Els principals descriptors de recerca son: *Catolicisme, sociologia de la religió, relacions de gènere, treball domèstic.*

---

¹ Comentari d'una dona dins un Memorial (missa sense capellans)

2. Marc teòric i model d'anàlisi

En la meua recerca incorpore la perspectiva del gènere dins la sociologia de la religió, encara que tradicionalment dita sociologia de la religió ha copsat escassament la perspectiva del gènere dins les seves investigacions. Per aquest motiu no dispo de gaires referents teòrics o empírics. Un punt de partida per pensar la relació entre gènere i religió la trobem en Woodhead². Per l'autora, l'elaboració d'una *teoria sobre gènere i religió* hauria de contemplar els eixos sexe/poder i religió/poder. Fins ara els estudis sociològics han treballat profundament en les relacions de poder establertes en les relacions de gènere, com també en les relacions de poder existents en les religions, és a dir, com la religió es relaciona amb el poder econòmic³, les classes socials⁴ i amb el poder polític⁵.

Les distribucions de poder de gènere, (masculí sobre femení subordinat) formen part de les desigualtats més extenses de totes les societats, i per aquest motiu, envers a la religió, s'ha de contemplar dues variables; 1) La situació que te la religió dins l'estructura de poder secular, (situació envers a les relacions de gènere). 2) Com es mobilitza la religió envers les relacions de poder seculars, (estratègies envers a les relacions de gènere)⁶. Woodhead⁷, dibuixa un esquema on l'eix vertical va des del corrent principal i legitimada de la religió fins una postura marginal, i l'eix horitzontal es desplega entre la confirmació i legitimació de les relacions de poder establertes en la societat i una postura desafiant que pretén canviar l'ordre establert. Aquest esquema ens proporciona els 4 tipus de relació que hi ha entre la religió i les relacions de poder de gènere.

1. *Consolidació*: Religió com a part integral de l'ordre establert i serveix per reproduir i legitimar les desigualtats de gènere entre els practicants.

---

² Woodhead, Linda. (2013). Gender Differences in Religious Practice and Significance. International Advances in Engineering and Technology, Vol.13

³ Citació de Weber (1905) dins Woodhead, 2013. Op. Cit.

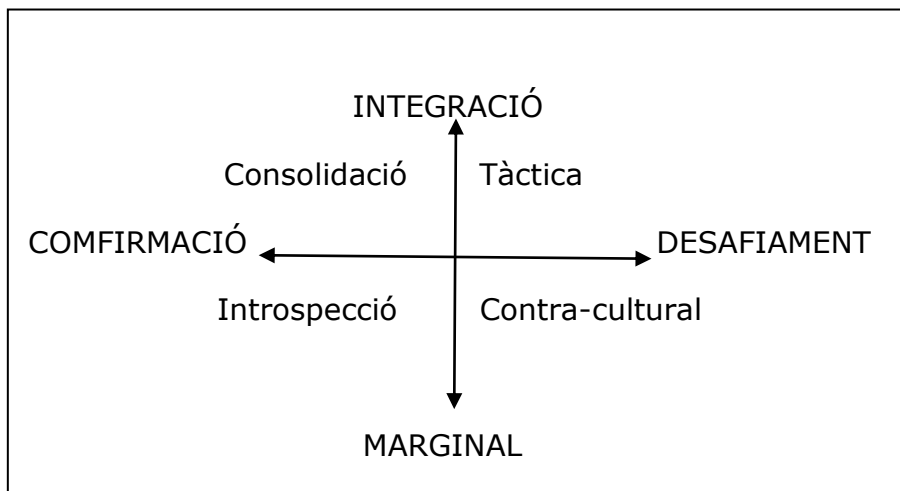
⁴ Citació de Havely (1949) dins Woodhead, 2013 Op. Cit.

⁵ Citació de Martin (1977) dins Woodhead, 2013 Op. Cit.

⁶ Woodhead, Linda. (2013). Op. Cit.

⁷ Woodhead, Linda. (2013). Op. Cit.

2. *Tàctica*: Dins de l'ordre existent, la religió pot prendre una forma subversiva com a tàctica *d'empoderament* de les dones practicants des de l'interior de l'Església legitimada.
3. *Introspecció*: No hi ha intenció d'irrompre en les relacions de poder establertes, però des de una postura fora de la religió institucionalitzada, el que es pretén és una millora individual, interior i profunda.
4. *Contra-cultural*: Des de una postura marginal amb l'Església, es busca irrompre i redistribuir les relacions de poder de gènere

Font: Woodhead, Linda. (2013). Gender Differences in Religious Practice and Significance. *International Advances in Engineering and Technology, Vol.13.* pag 62

El posicionament dels grups que analitzo en la meua recerca és d'integració a l'Església però pot anar des de la plena consolidació, fins a una postura més tàctica envers a les relacions de poder que s'estableixen.

A Espanya, en un període breu, ha tingut lloc un canvi important en relació a la homogeneïtat tan religiosa com cultural. La forta immigració esdevinguda a partir de finals dels anys 90 del segle XX, ha provocat un increment de la fe en les religions més dogmàtiques, tant cristianes com en l'Islam, i per tant la societat espanyola s'ha anat transformant en una societat multicultural i amb diverses confessions⁸. La religió guanya centralitat dins els nous nadius, mentre que la perd

⁸ Pérez-Agote, Alfonso. (2012). Cambio religioso en España: los avatares de la secularización. *Colección Monografías*, nº 276

entre els autòctons, el 77'2 % d'immigrants creuen en Deu, mentre que només ho fa el 43'5% de nascuts a Catalunya i el 67'2% de nascuts a la resta d'Espanya⁹

Entre els autòctons, la religió té color polític, ja que la dreta és més creient que no pas l'esquerra. També s'ha comprovat com les dones són més religioses que els homes a qualsevol edat, però on hi ha major diferència és en les dones de major edat. Per tant, a major edat, més religiositat. Una altre variable a prendre en consideració és el nivell educatiu, ja que a major nivell, menys centralitat de la religió.¹⁰

El meu referent principal és Beaman¹¹. L'autora realitza l'anàlisi de grups de dones evangèliques amb una perspectiva de gènere, per tal d'esbrinar com aquestes dones utilitzen la seva fe cristiana com a marc normatiu que guia les seves relacions amb els marits, fills, les comunitats religioses i el món exterior en general. Per l'autora, les dones evangèliques no són un grup homogeni i totalment submís, ja que tenen diverses formes de viure el dia a dia amb una constant negociació dels límits de la seva fe, i per tant actuen com agents intencionals. Beaman (1999), en les seves entrevistes en profunditat, fa incís sobre els següents temes que aprofitaré en el meu model d'anàlisi; matrimoni, maternitat, paper en la llar, fe personal, Església i comunitat, vida laboral (equilibri amb la vida de la llar i la vida amb l'Església), feminisme, (avortament, anticoncepció, sexualitat), i drets de les dones (maltractament).

2.1. Problemàtica específica

2.1.1. Objectiu general

L'objectiu general és analitzar de quina manera les dones catòliques feministes, les dones immigrades filipines catòliques i les dones joves catòliques a Barcelona, viuen la seva quotidianitat amb els preceptes religiosos patriarcals de l'Església dins una societat majoritàriament secular. Per atendre aquest objectiu, ho faig des de tres dimensions: l'esfera familiar, la religiosa i la comunitària

2.2. Camp d'anàlisi

---

⁹ Institut Opinòmetre (desembre 2014) *Baròmetre sobre la religiositat i sobre la gestió de la seva diversitat*

¹⁰ Pérez-Agote, Alfonso. (2012). Op. Cit.

¹¹ Beaman, Lori G. (1999). *Shared beliefs. Different lives: Women's Identities in Evangelical Context.*

El treball es realitzà entre el 8 de gener de 2015 i el 20 de maig del mateix any. La investigació la realitzo jo sola, juntament l'ajut i suport de la meua tutora M^a del mar Grieria, especialista en sociologia de la religió.

Tots els grups pertanyen a la ciutat de Barcelona, o a la seva Àrea metropolitana. Els grups a analitzar son tres:

1. Dones catòliques feministes. Està format actualment per dones, tant laiques com religioses, de més de 50 anys, la majoria jubilades, estudioses de l'evangeli, d'un nivell educatiu alt, seguidores de la teologia feminista, d'esquerres i de classe mitja. Realitzen reunions mensuals i un Memorial al mes (missa sense capellà el quart dilluns de cada mes).
2. Dones catòliques filipines de Barcelona. Realitzen les eucaristies dos dies a la setmana en el seu idioma el *tagalog* i dos dies al més en anglès. El centre on es reuneixen, a més a més de impartir la catequesis, és un punt des d'on la comunitat filipina de Barcelona i rodalies, també ofereix suport moral, espiritual, legal i de integració, sobre tot als filipins nousvinguts.
3. Un tercer grup és el format per dones joves estudiants universitàries. He escollit per l'estudi a dues noies joves estudiants que provenen de famílies nombroses de 7 i 8 germans dins un entorn acompanyat per més famílies nombroses, (tiets, cosins, altres famílies del mateix grup religiós), i pertanyen cada una a un grup religiós diferent. Dels tres, és el grup de tradició religiosa més tradicional i conservadora.

2.3. Model d'anàlisi

Per tal de definir les dones catòliques practicants, diré que son aquelles dones que creuen i estimen a Jesucrist i ofereixen el seu sacrifici anant a l'eucaristia de dos a quatre cops al mes com a mínim. Són dones que segueixen varis dels preceptes de l'Església com assistència continuada a missa (diumenges i festius), confessió (al menys un cop a l'any), dejunar quan ho mana l'Església, pagar delmes o primícies a l'Església¹²

Dins la dimensió de família analitzo com les dones catòliques d'aquests grups entenen la seva pròpia acció dins les seves famílies. Hi ha els conceptes de matrimoni, maternitat i llar. En el concepte de maternitat i matrimoni, dins la visió catòlica, hi ha reflectit el rol de mare i esposa abnegada que s'entén natural a la

---

¹² Preceptes de l'Església Catòlica extrets de la web Formació Catòlica (16/02/2015) <http://www.formacioncatolica.org/doctrina/moral/preceptos-de-la-iglesia/1758-los-mandamientos-de-la-iglesia.html>

dona. Dins el concepte del paper en la llar, reflecteix la divisió sexual del treball que pot tenir lloc dins la llar. Hi ha una distribució per sexe de la càrrega de treball domèstic força desigual en la nostra societat¹³, i per tant analitzo si dins de la praxis religiosa aquest fet es manté amb conformitat per part de les dones, o bé hi ha un desig de que la situació canviï. Una de cada 5 dones majors d'edat a Espanya es declaren exclusivament mestresses de casa, i el 41 % d'aquestes es declaren catòliques practicants¹⁴.

Dins la dimensió religiosa hi ha els conceptes de fe personal (subjectivitat de la seva fe, trajectòria de fe), la praxis individual (com i quantes vegades practiquen actes religiosos, amb qui i a on), i opinió (què en pensen de l'Església)

En la dimensió de societat recullo les accions participatives dins el grup analitzat com també en altres grups catòlics i no catòlics. També analitzo en el concepte de vida laboral, l'equilibri que es pugui establir entre el fet de treballar en el mercat laboral (en el cas que així sigui) i les seves *obligacions* familiars i amb l'església. També contemplo la perspectiva més subjectiva sobre el *desig* que tenen de treballar o no fora de la llar i de manera remunerada. La divisió sexual del treball també implica que les dones tenen una càrrega total de treball (domèstic i laboral) molt superior als homes, amb la *conseqüent doble presència*¹⁵. Dins el concepte feminisme, recullo els valors més progressistes fruit de la modernitat i la secularització: avortament, igualtat, sexualitat i mètodes de regulació de la concepció, maltractament masclista i l'eutanàsia.

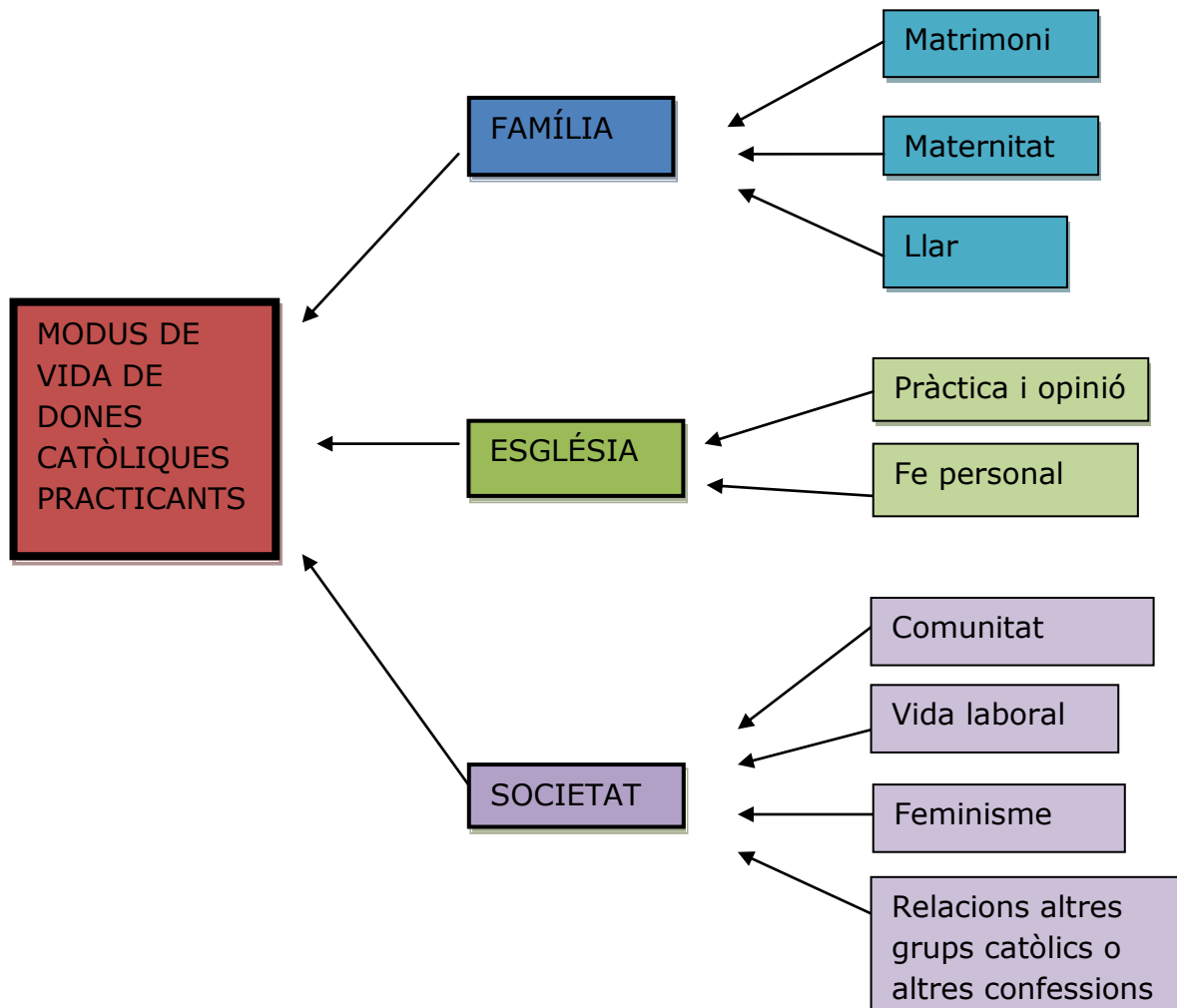
¹³ Torns, Teresa; Carrasquer, Pilar (1999). "El perquè de la reproducció". PAPERS. *Revista de Sociologia*, nº 59.

¹⁴ Lobera, Jose; GARCÍA, Claudia (2014). Identidad, significado y medición de las amas de casa. *Quaderns de Psicologia*, Vol. 16, nº 1, pp. 213-226.

¹⁵ Més detalls sobre la doble presència a : Carrasquer, Pilar (2003). "Trabajo y empleo: La doble presencia femenina. Una aproximación a la realidad laboral de las mujeres". Ponencia a "Jornada "Otra mirada a la vida de las mujeres". Concejalía de la Mujer-Ayuntamiento de Palencia, Palencia

2.3.1. Esquema del model d'anàlisi

3. Metodologia i disseny

El meu treball és un estudi de cas múltiple on utilitzo metodologia qualitativa, interpretativa i inductiva amb la representació de tres grups determinats, mitjançant treball de camp etnogràfic i d'entrevistes. Després de l'exploració bibliogràfica i primeres etnografies, puc començar a elaborar un esquema del meu model d'anàlisi. Es tracta d'un procés obert d'investigació que des de l'inici fins el final de la seva realització pot sofrir diversos canvis i reformulacions de conceptes. Dins cada un dels tres grups de l'anàlisi he realitzat dues entrevistes en profunditat, fent un total de 6 entrevistes.

4. Resultats

A continuació es pot observar un quadre amb els resultats més significatius.

	Dones feministes	Dones filipines	Dones estudiant
Família			
Matrimoni			
Marit ideal			Creient i practicant
Submissió	La dona no s'ha de sotmetre al marit	Joves; no submissió Adults; segons llar dominació masculina o igualtat	Autoritat final del pare
Divorci	A favor	A favor	En contra
Maternitat			
Fills tinguts o desitjats	Els que vol la parella	Els que vol la parella	Els que Deu vulgui
Cura	Compartida i ajut extern familiar o contractat	Compartida i ajut familiar	Compartida i ajut familiar
Llar	Management femení Col·laboració de l'home segons tasques	Management femení Repartiment igualitari	Management femení Col·laboració de l'home segons tasques
Religió			
Pràctica			
Assistència a missa	Un o dos cops al mes	Un cop setmanal	Dos o tres cops set.
Donatius	A organitzacions	A missa	A missa
Pràctica familiar	Només matrimoni Pares i avis practicants	Tots menys fills més grans. Pares i avis practicants	Tota la família Pares i avis practicants
Opinió	A favor; evangelis Contra; Jerarquia, ostentació església	Adaptació del missatge de l'Església al seu context	A favor de tot el que diu l'Església
Fe personal			
Motiu de fe	Tradició familiar, viure sense angoixa, Jesús ensenya a viure feliços, una millora personal, estar pels altres	Tradició familiar, força moral i física, sentiment de comunitat i seguretat de que algú les cuida	Tradició familiar, les ajuda a viure, les dona bons principis, estan amb algú que les ajuda
Com es prega	Només a Deu o Jesús	Només a Deu o Jesús	Deu, Jesús, Verge, Sants preferits, difunts
Confessió	No cal	Poc important	Necessària.
Infern	No està provat que existeixi	L'has de tenir por si no ets bona persona	Fa molta por i respecte
Dejuni	És tradició, però no cal	Compliment	Compliment
Societat			
Comunitat			
Identitat grupal	Teologia feminista, Intent d'influir en l'Església .	Comunitat filipina àmplia, misses en tagàlog o angles	Sentiment d'incomprensió i marginalitat
Activitats dins el grup	Memorial mensual, reunions, conferències..	Serveis religiosos, de recolzament legal, moral i d'integració	Misses, recolzament religiós, serveis culturals
Negociació de valors amb el grup	Adaptació personal dels Evangelis	Adaptació segons necessitats particulars.	Lloc de descans davant un entorn universitari molt secularitzat. El SAFOR no és el guia espiritual

			principal
Altres grups catòlics	Assistència a parròquies del poble o barri de manera més secundària	La majoria només va a la parròquia filipina. Ocasionalment altres esglésies. Joventut més integrada prefereix altres esglésies o cap	Altres grups religiosos (de seguiment familiar) com a principals referents
Voluntariat	En diverses organitzacions; Càrites, Jesuïtes...	Dins el grup filipí	En els grups religiosos familiars o altres organitzacions
Relació altres confessions	Ampli coneixement i germanor	Creixement del col·lectiu evangelista filipí proselitista	Respecte, però majoria d'amistats son dels seus grups.
Vida laboral			
Cicle de vida	Dona deixa temporalment de treballar amb maternitat	Altres opcions per evitar l'absència al treball de les dones en cap ocasió	Dona deixa temporalment de treballar amb maternitat
Jornada laboral	Tant els homes com les dones s'ho han de compaginar. Qui fa més sacrificis és la dona	Tant els homes com les dones adapten els seus horaris	Millor que siguin les dones qui redueixin la jornada, però els homes també podrien fer-ho
feminisme			
Avortament	No ho farien però no ho sancionen	Joves: és la parella qui ha de decidir Adultes; és un crim	És un crim i un pecat molt greu
Sexualitat	No cal matrimoni	Joves: no cal estar casat Adultes; Millor dins el matrimoni.	Només dins el matrimoni
Anticoncepció	Programació de la natalitat	Programació de la natalitat	És pecat, només mètodes naturals en casos de perill
Igualtat	Feminisme de la diferència: força diferent, maternitat diferent	Del patriarcat a Filipines a la igualtat a Catalunya per necessitats econòmiques	Força diferent, psicologia diferent entre sexes. Autoritarisme masculí, tendresa femenina
Maltractaments	Posició activa en contra	No es pot permetre Millor el divorci	No hauria de ser, intentar fer comprendre a l'agressor de l'error
Eutanàsia	Por a una manipulació Permissivitat segons el cas	Millor que la gent mori quan ho diu Deu. Permissivitat segons el cas	Que la gent mori quan ho diu Deu. Permissivitat en la passiva

5. Conclusions

Responent a la qüestió sobre com les dones catòliques d'aquests grups entenen la seva pròpia acció dins l'estructura de l'Església, es pot observar com tant el grup de dones filipines com les dones joves estudiants, tenen una postura davant el poder de l'Església d'acomodació, en diversos graus. Mentre les dones filipines s'adapten a l'entorn i varien en els principis fonamentals del catolicisme segons les seves necessitats, les dones joves estudiants tenen una postura molt més conservadora. El grup de dones catòliques feministes, en canvi, adopta una postura totalment tàctica al intentar originar canvis substancials en la doctrina catòlica, amb l'estudi dels Evangelis dins una visió feminista. En tots el grups, però, s'observen actituds contingents al seu context. Fins i tot en el grup de joves catòliques més conservadores, les dones tenen una postura activa, dissonant i de negociació davant els preceptes catòlics, per tal d'adaptar-los a la seva vida quotidiana i el seu context social i familiar.

En referència a com aquests grups de dones estudiats entenen la seva pròpia acció davant la seva vida en família, trobem una forta col·laboració dels marits en les tasques de la llar i de cura. Fins i tot en les dones joves més tradicionalistes, s'observa com a les seves llars hi ha una forta col·laboració dels pares. Però el cas més significatiu es troba en el col·lectiu filipí on els matrimonis procedeixen d'un entorn rural fortament patriarcal (homes treball productiu i dones treball reproductiu exclusivament), i degut a necessitats econòmiques, al viure en el nostre país, han transformat totalment la seva organització familiar passant a ser molt més igualitària en quant al repartiment del treball productiu i reproductiu. Tot i això, el management de la llar pertany a les dones.

Sobre com entenen les dones d'aquests grups la seva acció dins l'esfera pública, es pot observar com les dones del grup feminista i de l'entorn familiar de les joves estudiants, son les úniques afectades en el seu cicle de vida al interrompre l'activitat laboral per la maternitat. En canvi les dones filipines no paralitzen la seva activitat laboral, ni la redueixen.

6. Bibliografia

- Amell, Sefa. Ripollès, Joana. Tomàs, Magda. (2011). *Una història necessària. Col·lectiu de Dones en l'Església. 25 anys (1986-2011)*. Viena Edicions, Barcelona. ISBN: 978-84-8330-636-9.
- Beaman, Lori G. (1999). *Shared beliefs. Different lives: Women's Identities in Evangelical Context*. Chalice Press. Missouri, USA. ISBN:0-8272-3444-9.
- Carrasquer, Pilar (2003). "Trabajo y empleo: La doble presencia femenina. Una aproximación a la realidad laboral de las mujeres". Ponencia a "Jornada "Otra mirada a la vida de las mujeres". Concejalía de la Mujer-Ayuntamiento de Palencia, Palencia.
- Institut Opinòmetre (desembre 2014) Baròmetre sobre la religiositat i sobre la gestió de la seva diversitat
- Lobera, Jose; GARCÍA, Claudia (2014). Identidad, significado y medición de las amas de casa. *Quaderns de Psicologia*, Vol. 16, nº 1, pp. 213-226.
- Pérez-Agote, Alfonso. (2012). Cambio religioso en España: los avatares de la secularización. *Colección Monografías, nº 276*. Centro de Investigaciones Sociológicas, Madrid. ISBN: 978-84-7476-596-0.
- Torns, Teresa; Carrasquer, Pilar (1999). "El perquè de la reproducció". PAPERS. *Revista de Sociologia*, nº 59.
- Woodhead, Linda. (2013). Gender Differences in Religious Practice and Significance. *International Advances in Engineering and Technology, Vol.13 (IAET)*. International Scientific Researchers (ISR) ISSN: 2305-8285
- Formación Católica (16/febrer/2015)
<http://www.formacioncatolica.org/doctrina/moral/preceptos-de-la-iglesia/1758-los-mandamientos-de-la-iglesia.html>